

Integracja europejska. Implikacje dla Polski, praca zbiorowa pod red. J. Czaputowicza, WAM Kraków 1999, ss. 472.

Jednym z podstawowych filarów polskiej polityki zagranicznej po 1989 roku jest integracja ze strukturami zjednoczonej Europy. Wejście do Unii Europejskiej stało się aksjomatem politycznym prawie wszystkich partii politycznych działających w rodzimej rzeczywistości. Dziś po 10 latach przemian społecznych, politycznych i gospodarczych, jakie mają miejsce w kraju, uzyskanie przez Polskę członkostwa w Unii Europejskiej staje realną i stosunkowo bliską perspektywą. Realizacja tego historycznego celu dla naszego państwa wiąże się jednak z koniecznością podjęcia wysiłku dostosowania polskiej gospodarki i systemu prawa do wymagań wynikających z członkostwa.

Niniejsza publikacja jest wynikiem prac środowiska skupionego wokół Katolickiego Biura Informacji i Inicjatyw Europejskich (OCIPE) i Fundacji „Polska w Europie”. Tematem wiodącym prezentowanej książki są wielorakie aspekty integracji naszego kraju z Unią Europejską. Książka ta składa się z trzech części, a autorami poszczególnych artykułów są osoby uczestniczące w seminarium pt. *Polska w systemie międzynarodowym – problemy integracji i bezpieczeństwa*, które miało miejsce w latach 1996-1998 w powyżej wymienionych instytucjach.

Część pierwsza nosi tytuł *Polska polityka integracyjna* i prezentuje min. systemowe implikacje integracji europejskiej dla Polski. W tym zagadnieniu J. Czaputowicz stwierdza, że: „Nowe geopolityczne położenie Polski stwarza dogodne warunki dla lokalizacji zagranicznych inwestycji, wejścia w europejską przestrzeń konkurencyjną, umożliwi przepływ innowacji oraz dyfuzję powyższych korzyści na wschodnie otoczenie” (s. 40). Polska polityka zagraniczna powinna uwzględniać także pozytywny wpływ procesu integracji europejskiej na bezpieczeństwo Polski. Autor prezentuje także pewne zagrożenia, które mogą płynąć ze strony europej-

skiej integracji. Zalicza do nich zagadnienie zachowania tożsamości narodowej. W wyniku procesów integracyjnych tradycyjnie rozumiana suwerenność, legitymacja i efektywność państwa terytorialnego podlega erozji, przez co kultury narodów europejskich pozbawione są tradycyjnej ochrony. Jediną skuteczną obroną przeciwko tym zagrożeniom jest silna kultura narodowa i regionalna, która w Polsce przeżywa swój renesans.

K. Szczęsny i R. Kostro z kolei zastanawiają się nad poszukiwaniem polskiej doktryny integracyjnej. Ich refleksje i analizy pozwalają stwierdzić, że koniecznością jest wypracowanie odpowiednich założeń polskiej polityki zagranicznej, która nie będzie miała wyłącznie hasłowego i zewnętrznego charakteru. Winna ona uwzględniać przede wszystkim wewnętrzne interesy kraju i mieć na uwadze dobro każdego obywatela. Dlatego integracja europejska nie jest tylko zadaniem resortu spraw zagranicznych, lecz jako rzeczywistość złożona, stanowi wyzwanie dla całego państwa i społeczeństwa, dla wszystkich organizacji rządowych i pozarządowych i dla każdego Polaka z osobna. Najważniejszą sprawą jest to, by Polska posiadała jeden spójny plan działania na rzecz integracji, który byłby ponad partykularnymi interesami partii stanowiących polską scenę polityczną. Jest to o tyle istotne, że po raz pierwszy od wielu stuleci możemy znaleźć się w gronie państw zamożnych i bezpiecznych, które skutecznie realizują swoje narodowe interesy. Nie wolno nam więc przegapić tej wielkiej szansy.

Artykuł poświęcony stosunkowi młodych liderów do integracji Polski z Unią Europejską, autorstwa E. Skotnickiej-Illasiewicz, zamyka pierwszą część tej pozycji książkowej. Został on napisany na podstawie przeprowadzonych badań socjologicznych, na młodych adeptach Letniej Szkoły Liderów Politycznych. W oparciu o uzyskany materiał autorka dowodzi, że młodzi liderzy powszechnie popierają proces szybkiej integracji Polski z Unią Europejską, ale równocześnie ich opinie na temat prowadzonych negocjacji z Unią są zróżnicowane. Członkostwo w Unii jest postrzegane jako gwarancja dla zapewnienia Polsce i Polakom politycznego i gospodarczego bezpieczeństwa. Młodzi liderzy nie dostrzegają również poważnych zagrożeń dla suwerenności i kulturowej tożsamości państwa polskiego po uzyskaniu członkostwa w strukturach zjednoczonej Europy. Wreszcie, badania dowiodły, iż pojęcie patriotyzmu u ludzi młodych ulega znacznym modyfikacjom. Stwierdzono wygaszanie postaw patriotyzmu walczącego i heroicznego na rzecz patriotyzmu obywatelskiego.

Część druga prezentowanego opracowania nosi tytuł *ekonomia, regionalizm, polityka rolna* i składa się z pięciu artykułów. Autor pierwszego M. Morawiecki przedstawia makroekonomiczne implikacje przystąpienia naszego kraju do Unii Europejskiej. Stwierdza, że integracja dwójako wpłynie na sytuację gospodarczą Polski. Po pierwsze ulegnie zmianie większość parametrów makroekonomicznych, takich jak: inflacja, poziom bezrobocia, stopy procentowe i kursy walutowe. Po wtóre integracja wpłynie całościowo na kierunki przebiegu reform systemowych. Integracja z Unią uczyni prawne i ekonomiczne relacje w Polsce bardziej czytelne i przejrzyste dla wspólnotowych podmiotów gospodarczych zainteresowanych współpracą, lub wymianą handlową z partnerami polskimi. Jeżeli Polska ma odnieść jak największe korzyści wynikające z procesu integracji europejskiej, to pamiętać trzeba o tym by polskim podmiotom zapewnić mocną pozycję na wspólnym rynku oraz należy zagwarantować dominację kapitału polskiego w podstawowych sektorach rodzimej gospodarki.

Kolejnym problemem poruszonym w tej części jest integracja monetarna i fiskalna Unii Europejskiej. R. Żak prezentuje teoretyczne i praktyczne aspekty Unii Gospodarczo-Walutowej oraz jej implikacje dla Polski. Autorka stwierdza, że wprowadzenie jednolitej waluty monetarnej euro we wszystkich krajach członkowskich, spowoduje intensywność procedury prania brudnych pieniędzy, szczególnie w tych krajach, które ubiegają się o przyjęcie do Unii.

Mimo takiego niebezpieczeństwa Polska deklaruje gotowość przystąpienia do Unii Gospodarczo-Walutowej, bowiem z pewnością wpłynie to na zwiększenie wiarygodności naszego kraju na arenie międzynarodowej. Wpłynie to także w pozytywny sposób na rozwój rodzimej gospodarki i jej stabilizację.

Dwie następne refleksje, autorstwa D. Długosza i C. Lusińskiego poświęcone są regionalizacji Polski w perspektywie europejskiej oraz finansowym i organizacyjnym założeniom regionalnej polityki Unii Europejskiej dla naszego kraju. Regionalizm w Europie Zachodniej obecnie opiera się na praktycznym zastosowaniu zasady pomocniczości, która uznaje, że zadania publiczne powinny być wykonywane na takim szczeblu administracji, który zrobi to najlepiej. Dąży się do upodmiotowienia obywateli, dla których świadomość terytorialnej i regionalnej więzi stanowi istotny czynnik politycznego samookreślenia. Przedstawiono podstawowe formy działalności regionów w europejskich strukturach integracyjnych, ich rolę jako szczególnych grup interesu w skali kontynentu oraz charakter stosunków z poszczególnymi rządami. Dobrze opracowana i realizowana polityka regionalna przyczyni się z pewnością do szybszej modernizacji regionów w Polsce, poprawi walory lokalizacyjne istotne przy wyborze miejsca inwestycji przez inwestorów rodzimych i zagranicznych oraz przyczyni się do rozwiązania istotnych problemów społeczno-gospodarczych. Polska, jako kraj ubiegający się o przyjęcie do Unii Europejskiej, musi jak najszybciej opracować założenia polityki regionalnej, bowiem jest to realna szansa na wzrost ekonomiczno-gospodarczy oraz stworzenie nowych miejsc pracy.

Omawianą część drugą zamyka opis procesu decyzyjnego Wspólnej Polityki Rolnej i płynących z tego wniosków dla Polski. B. Styczeń przedstawia skomplikowany i długi proces podejmowania decyzji w dziedzinie polityki rolnej Unii od momentu sformułowania propozycji, aż po jej zaakceptowanie przez Radę. Proces ten uzależniony jest od wielu czynników i instytucji takich jak: Rada Polityki Rolnej, Komisja Europejska, grupy robotnicze i lobbingowe. Autorka po dogłębnej analizie schematów działania podejmowanych decyzji w zakresie rolnictwa unijnego stwierdza, że Polska chcąc wejść do Unii musi przede wszystkim przystosować się do warunków i wymogów, jakie funkcjonują w zakresie polityki rolnej. Z drugiej jednak strony jest rzeczą wiadomą, iż są to sprawy bardzo trudne do konstruktywnych negocjacji, bowiem rolnictwo polskie dzieli od rolnictwa państw Unii Europejskiej duży dystans.

Ostatnia trzecia część tej pozycji zatytułowana jest *polityka zagraniczna i bezpieczeństwo* i składa się z pięciu odrębnych opracowań. Autor pierwszego P. Żurawski vel Grajewski zastanawia się nad głównymi celami i zadaniami polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Unii Europejskiej oraz ich implikacjami dla Polski. Ukazuje rozwój i podstawowe przyczyny integracji europejskiej w dziedzinie bezpieczeństwa i polityki zagranicznej. Zalicza do nich motywy gospodarcze związane z przemysłem zbrojeniowym i konkurencją na międzynarodowym rynku broni oraz wielorakie uwarunkowania polityczno-wojskowe poszczególnych krajów Unii. Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa Unii Europejskiej przyczynić się ma przede wszystkim do jedności państw członkowskich w stosunkach międzynarodowych. W przypadku naszego kraju odnosi się ona do politycznych aspektów tego zagadnienia, bowiem Polska jest krajem leżącym w samym środku Europy i jawi się jako istotny czynnik gwarancji pokoju w tej części kontynentu.

Drugim problemem podejmowanym w tej części jest współpraca polityczna i proces jej rozszerzania się w Unii Europejskiej, autorstwa J. Wijaszki. Autorka ukazuje proces rozwoju współpracy politycznej, jaki zachodził najpierw pomiędzy państwami tworzącymi Unię, a późniejszymi państwami, które ją rozszerzyły, aż do momentu włączenia państw skandynawskich i Austrii. Ważną dziedziną współpracy Unii Europejskiej jest koordynacja polityki w organizacjach międzynarodowych, która znajduje swoje odzwierciedlenie w systematycznym rozwoju

dialogu politycznego pomiędzy państwami stowarzyszonymi. Ten dialog służy również rozszerzaniu współpracy z państwami ubiegającymi się o członkostwo w Unii i potwierdza, że polskie priorytety w obszarze polityki zagranicznej i bezpieczeństwa są zbieżne z unijnymi. Polska w ten sposób utrwala swą pozycję jako wiarygodnego partnera i głównego kandydata do wejścia w pełne struktury zjednoczonej Europy.

Kolejnymi tematami stanowiącymi treści niniejszej części są zagadnienia ewolucji unii Zachodnioeuropejskiej i jej tożsamości w kontekście stosunków transatlantyckich. Przedstawiona jest rola, jaką ta unia odgrywała i odgrywa w europejskim systemie bezpieczeństwa oraz zarysowane są możliwości perspektyw i kierunków rozwoju tej organizacji w najbliższym czasie. Unia Zachodnioeuropejska coraz częściej zaprasza członków stowarzyszonych i obserwatorów do włączenia się w jej prace, starając się w ten sposób otworzyć na potrzeby współczesnego świata. Dotyczy to głównie współpracy w dziedzinie uzbrojenia, przestrzeni kosmicznej oraz studiów wojskowych, gdzie zapraszani są obserwatorzy z prawem głosu. Od ostatecznych rozstrzygnięć w politycznej sferze dotyczącej stosunków transatlantyckich, wypełniających treścią koncepcję tożsamości europejskiej w sferze obronności będą bowiem zależały kierunki rozwoju i adaptacji polskiego systemu obronnego. Podstawowe znaczenie dla bezpieczeństwa europejskiego ma zatem kwestia właściwego ułożenia stosunków transatlantyckich, odnosi się to także do państwa polskiego.

Rozdział omawiający rolę Kościoła katolickiego w procesie integracji zamyka trzecią część niniejszego opracowania. Autor – A. Koprowski – ukazuje jak Kościół nierozzerwalnie wiązał się od kilkunastu stuleci z kształtowaniem kultury europejskiej, głównie poprzez Uniwersytety w Bolonii, Padwie, Paryżu, które jako centra nauki wniosły istotny wkład w rozwój poszczególnych narodów. Kościół jest za integracją Europy, ale dostrzega także w tym procesie pewne niebezpieczeństwa. Do nich zalicza przede wszystkim tendencje liberalne i areligijne, jakie mają miejsce w konstruowaniu oblicza współczesnej Europy. Kościół obecnie pełni ważną rolę w jednoczeniu Europy Środkowo-Wschodniej, w tych krajach, które zrzuciły jarzmo komunizmu i zmierzają do demokracji. Kościół winien ciągle stawiać społeczności międzynarodowej trudne etyczne pytania, które by prowokowały do szukania rozwiązań kwestii społecznych i dróg takiego rozwoju społeczeństw, który by zapewniał kulturowy poziom, zgodny z chrześcijańskimi korzeniami danego narodu.

Prezentowana pozycja książkowa jest istotnym i ważnym głosem w toczącej się dyskusji na temat wielorakich konsekwencji integracji Polski z Unią Europejską. Jej najważniejszą zaletą jest bogactwo poruszanych zagadnień związanych z procesem integracji. Autorzy poszczególnych artykułów prezentują dogłębną znajomość cząstkowych problemów integracji europejskiej, jak również ich konsekwencji dla Polski. Język, jaki znajdujemy w tej książce jest w miarę komunikatywny i jasny, chociaż nie sposób w takim opracowaniu uniknąć specjalistycznych i wąskich określeń odnoszących się do poruszanych zagadnień. Dla przeciętnego czytelnika dobrą rzeczą byłoby sporządzenie na końcu książki małego słowniczka, który tłumaczyłby używane pojęcia. Na szczególne podkreślenie zasługuje wykorzystanie najnowszej literatury rodzimej i obcojęzycznej mówiącej o integracji, jak również wiadomości zamieszczone w internecie. Z pewnością książka ta okaże się znakomitą pomocą dla tych wszystkich, którzy zajmują się szeroko rozumianą problematyką integracji. Powinna być wykorzystywana jako lektura dla studentów politologii, jak również dogłębnie studiowana przez obecnych polityków.